

म्याग्दे गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

छाड, तनहुँ
२०७३

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या : २०७९/०५०

चलानी नं.: २०९.....

मिति : २०७९/०५/०८

विषय : धर्ना तथा मागका विषयमा स्पष्ट पारिएको सम्बन्धमा ।

धर्नाकर्ता श्री दिपक भण्डारी ज्यू म्याग्दे गाउँपालिका वडा नं. ७ तनहुँ ।
श्री सञ्चार माध्यम लगाएत सरोकार स्थानिय नागरीक सवै ।

प्रस्तुत विषय सम्बन्धमा यस गाउँपालिका वडा नं. ७ निवासी हाल पुर्ण अपाङ्ग रहनुभएका तपाई श्री दिपक भण्डारी ले विभिन्न माग राखी आजैको मिति बाट गाउँपालिका मा धर्ना बस्नुभएको हुदा तपाईको माग सम्बन्धमा गाउँपालिका को गम्भीर ध्यानाकर्षण भई सो सम्बन्धमा गाउँपालिका को तपशिल बमोजिम क्षेत्राधिकार भीत्र रही हालसम्म सहयोग गरेको तथा गर्ने विषय सहित सो माग पुरा गर्ने सम्बन्धमा सरोकार संघिय तथा प्रदेश मन्त्रालय तथा निकायमा यसै पत्र को बोधार्थ मार्फत जानकारी गराईएको व्यहोरा समेत अनुरोध गरीन्छ ।

श्रीप्रसाद श्रेष्ठ
अध्यक्ष

तपशिल

(क) तपाई दिपक भण्डारी लाई गाउँपालिका ले हालसम्म प्रदान गरेको सेवा सम्बन्धमा ।

सि.न.	सेवा को प्रकृति	सेवाको विवरण
०१	समाजीक सुरक्षा भत्ता	(क) वर्गको परिचय पत्र सहित मासीक रुपमा सरकार ले तोकेको सामाजीक सुरक्षा भत्ता विगत देखी नियमीत प्रदान गरिएको ।
०२	अन्य साहायता	समय समयमा निज र निजको परिवार मार्फत माग भए अनुसार गाउँपालिका बाट गरीएका थप सिमित आर्थिक सहयोगहरु ।
०३	कार्यक्रम सहभागीता तथा सामाग्री साहायताहरु	वडा र गाउँपालिका मार्फत सञ्चालन हुने अपाङ्ग लक्षित कार्यक्रम, तथा अपाङ्ग उपयोगी सामाग्री वितरण जुन निजको ईच्छा तथा माग र कार्यलयको श्रोत अनुसार गरिएका सहयोगहरु

(ख) तपाई दिपक भण्डारी ले हाल माग गरेको सेवा सम्बन्धमा ।

सि.न.	सेवा को प्रकृति	सेवाको विवरण
०१	शिक्षा सम्बन्धमा	अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा २१ अनुसार निशुल्क शिक्षा उपलब्ध गराउने लगाएत को विषय रहेको सो सम्बन्धमा हाल तपाई अध्यनरत नरहेको र माग पनि नरहेको ।
०२	आर्थिक सहयोग सम्बन्धमा	अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा २२ अनुसार आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने विषय मा माथी को वुदा नं. (क) को १ र २ बाट स्पष्ट पारिएको ।

श्रीप्रसाद श्रेष्ठ
अध्यक्ष

म्याग्दे गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

छाड, तनहुँ
२०७३

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

०३	निशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध सम्बन्धमा ।	अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा २८ अनुसार निशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने विषय सम्बन्धमा स्थानिय तहबाट आफ्नो क्षमता अनुसार का उपचार हुने बाकी उपचारको हकमा सोही दफा अनुसार नेपाल सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालयमा अनुरोध गर्नुहुन ।
०४	सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धमा	अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा ३२ को उपदफा १ को (क) देखी (ज) सम्म का मागका विषयमा गाउँपालिका ले आफ्नो क्षमता अनुसार माथी (क) को २ अनुसार सहयोग गर्ने तर ऐन को दफा ३२ अनुसार दिने भनेका विषयमा नेपाल सरकार महिला बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय मार्फत कार्यन्वयन को लागी यसै पत्र मार्फत अनुरोध गरीएको ।

बोधार्थ

श्री संधियामामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय शिहदरवार काठमाण्डौ । (जानकारी तथा सहयोग समन्वय सम्बन्धमा)
श्री महिला बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय शिहदरवार काठमाण्डौ (जानकारी तथा अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा ३२ कार्यन्वयन सहयोग सम्बन्धमा)
श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय शिहदरवार काठमाण्डौ (जानकारी तथा अपाङ्ग भएका व्यक्तीको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ को दफा २८ कार्यन्वयन सहयोग सम्बन्धमा)
श्री मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय पोखरा । (जानकारी तथा सहयोग समन्वय सम्बन्धमा)
श्री जिल्ला प्रशासन कार्यालय तनहु । (जानकारी तथा सहयोग समन्वय सम्बन्धमा)

51/02/05
श्रीप्रसाद श्रेष्ठ
अध्यक्ष

- (इ) "निर्देशन समिति" भन्नाले दफा ३८ बमोजिमको अपाङ्गता राष्ट्रिय निर्देशन समिति सम्झनु पर्छ ।
- (च) "परिवार" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिका बाजे, बज्यै, बाबु, आमा, छोरा, छोरी, दाजु, भाइ, दिदी, बहिनी वा पति पत्नी सम्झनु पर्छ र सो शब्दले एकसगोलमा बस्ने निजका अन्य नातेदारलाई समेत जनाउँछ ।
- (छ) "पहुँचयुक्त" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई स्वनिर्भरतापूर्वक जीवनयापन गर्न तथा जीवनका हरेक पक्षमा पूर्णरूपले सहभागी हुन सक्ने गरी सक्षम बनाउन मानव निर्मित भौतिक संरचना, यातायातका साधन, सूचना र सञ्चारका उपकरण तथा प्रविधि वा सर्वसाधारणलाई खुला गरिएका सेवा तथा सुविधा विना अवरोध समान रूपमा उपयोग गर्न सक्ने अवस्था सम्झनु पर्छ ।
- (ज) "पुनर्स्थापना केन्द्र" भन्नाले दफा २९ बमोजिमको पुनर्स्थापना केन्द्र सम्झनु पर्छ ।
- (झ) "भाषा" भन्नाले बोली वा साङ्केतिक भाषा तथा अन्य प्रकारका ध्वनी रहित भाषा सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "मन्त्रालय" भन्नाले महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (ट) "सञ्चार" भन्नाले भाषा, पाठको प्रस्तुति, ब्रेल, स्पर्श सञ्चार, ठूलो छाप, पहुँचयुक्त बहुमाध्यम, पहुँचयुक्त सूचना र सञ्चार प्रविधि लगायत लेख्य, श्रव्य, सामान्य भाषा, मानव वाचक तथा सञ्चारका प्रवर्द्धनात्मक र वैकल्पिक तरिका, साधन र ढाँचा सम्झनु पर्छ ।
- (ड) "समन्वय समिति" भन्नाले दफा ४२ बमोजिमको स्थानीय समन्वय समिति सम्झनु पर्छ ।
- (इ) "स्थानीय तह" भन्नाले गाउँपालिका वा नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) "संरक्षक" भन्नाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको हक, हितको संरक्षण गर्न प्रचलित कानून बमोजिम नियुक्त गरिएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
- (ण) "संरक्षण अधिकृत" भन्नाले दफा ५८ बमोजिमको अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

अपाङ्गताको वर्गीकरण, परिचयपत्र तथा अभिलेख

(४) अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई निजको सर्वोत्तम हितका लागि अदालतबाट आदेश भएको अवस्थामा बाहेक अपाङ्गता भएका कारणबाट निजको घर परिवारबाट अलग गरिने छैन ।

(५) नेपाल सरकारले बौद्धिक अपाङ्गता, मानसिक अपाङ्गता, अटिज्म, मस्तिष्क पक्षघात वा श्रवण दृष्टिविहीन अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि सिकाइ आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक र शिक्षण सिकाइ लगायतका विषयमा उपयुक्त व्यवस्था गर्नेछ ।

(६) अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई तोकिए बमोजिमको विशेष संरक्षणको अधिकार हुनेछ ।

परिच्छेद-५

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको शिक्षा

निःशुल्क शिक्षा उपलब्ध गराउने : (१) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई नेपाल सरकार वा स्थानीय तहबाट सञ्चालित वा नेपाल सरकारबाट अनुदान प्राप्त शैक्षिक संस्थाद्वारा निःशुल्क रूपमा उच्च शिक्षा उपलब्ध गराइनेछ ।

(२) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई नेपाल सरकारले तोकिए बमोजिमका शैक्षिक संस्थाद्वारा निःशुल्क रूपमा उच्च शिक्षा उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई शैक्षिक संस्थामा भर्ना हुँदा कुनै प्रकारको शुल्क लिन पाइने छैन ।

(४) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई तोकिए बमोजिमका व्यावसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराइनेछ ।

(५) शिक्षण संस्थाले आफ्नो संस्थाको अतिरिक्त क्रियाकलाप, शैक्षिक सामग्रीको वितरण र पहुँचमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई भेदभाव गर्नु हुँदैन ।

(६) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई शिक्षा हासिल गर्न सहज बनाउन उनीहरूको आवश्यकता बमोजिम ब्रेल वा वैकल्पिक लिपि, साङ्केतिक भाषा, सूचना प्रविधिको साधन र दौतरीबाट सिकने जस्ता एकभन्दा बढी माध्यमबाट शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(७) नेपाल सरकारले दृष्टिविहीन, बहिरा, सुस्त श्रवण, श्रवण दृष्टिविहीन भएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उपयुक्त भाषा तरिका, लिपि, पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक,

लगायतका पहुँचयुक्त सूचना प्रविधिको माध्यमबाट तोकिए बमोजिम शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

(८) नेपाल सरकारले विपन्नता, भौगोलिक विकटता वा अपाङ्गताको गम्भीरता समेतका आधारमा तोकिए बमोजिमका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई आवास सुविधा सहितको शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

(९) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उपयुक्त अनुकूलता प्रदान गरी व्यावसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा, प्रौढ शिक्षा, व्यवहारिक शिक्षा र आजीवन सिकाइमा पहुँच प्राप्त गर्न सक्षम बनाइनेछ।

(१०) नेपाल सरकारले अपाङ्गताको वर्गीकरणका आधारमा आवश्यकता अनुसार अपाङ्गता भएका विद्यार्थीको परीक्षा तथा मूल्याङ्कन प्रणाली सम्बन्धमा छुट्टै व्यवस्था गर्नेछ।

(११) शिक्षण संस्थाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी अपाङ्गतामैत्री शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(१२) शिक्षण संस्थाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित हुने गरी मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम विद्यालय भवन तथा अन्य भौतिक संरचनाको निर्माण गर्नु पर्नेछ।

(१३) निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित शैक्षिक संस्थाले नेपाल सरकारले निर्धारण गरिदिए बमोजिमको सङ्ख्यामा अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई निःशुल्क अध्ययनको सुविधा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

२२. छात्रवृत्ति तथा आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने : (१) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई निःशुल्क नगरिएको शिक्षाको लागि तोकिए बमोजिम शैक्षिक छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनेछ।

(२) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरेका विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य सेवा सुविधाको विकासको लागि तोकिए बमोजिम आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउनेछ।

२३. अपाङ्गता भएका विद्यार्थीको गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने : (१) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका विद्यार्थीको अध्ययनलाई निरन्तरता दिन तथा प्रवर्द्धन गर्नका लागि तोकिए बमोजिम आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ।

परिच्छेद-७

स्वास्थ्य, पुनर्स्थापना, सामाजिक सुरक्षा तथा मनोरञ्जन

२८. निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने : (१) नेपाल सरकारले तोकिए बमोजिमको आयभन्दा कम वार्षिक आय भएका वा तोकिएको रोगको उपचारको लागि सरकारी अस्पतालमा भर्ना भएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा तथा स्पीच थेरापी, अकोपेशनल थेरापी लगायतका आवश्यक थेरापी सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनका लागि "अस्पताल" भन्नाले स्वास्थ्य केन्द्रलाई समेत जनाउँछ ।

(२) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका कारणले खानुपर्ने औषधि तथा अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया) सम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई आवश्यक पर्ने फ्याक्टर तोकिएका आधारमा निःशुल्क उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्वास्थ्योपचारको लागि अस्पतालसम्म पहुँचका लागि रहेका अवरोधहरु हटाउने आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।

(४) अस्पतालका स्वास्थ्यकर्मीले अस्पतालमा उपलब्ध भएसम्मको गुणस्तरीय स्वास्थ्य उपचार सेवा प्राथमिकताका साथ अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) सरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित पच्चीस शैयाभन्दा बढी शैया भएका अस्पतालमा कम्तीमा दुई शैया अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।

(६) नेपाल सरकारले निरोध वा निवारण हुन सक्ने अपाङ्गपनको निरोध तथा निवारण गर्न र अपाङ्गपन तुल्याउने कारक तत्वहरू पत्ता लगाई त्यसको निरोध, निवारण, नियन्त्रण, उन्मूलन र उपचार गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।

(७) नेपाल सरकारले अपाङ्गताबाट सृजना हुने अङ्ग र आङ्गिक कार्यको विचलन न्यूनीकरणका लागि नजिकको अस्पतालबाट उपचार प्रदान गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।

२९. पुनर्स्थापना सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नेपाल सरकारले पूर्ण अशक्त, अति अशक्त, सहाराविहीन वा बौद्धिक अपाङ्गता भएका र मानसिक वा मनोसामाजिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई पुनर्स्थापना गर्नेछ ।

३२ सामाजिक सुरक्षा : (१) नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई समाजमा स्वतन्त्र र स्वावलम्बनपूर्वक जीवनयापन गर्न सक्ने गरी सक्षम बनाउन अपाङ्गता भएका व्यक्तिको योगदान रहने गरी वा तोकिएको अवस्थामा निःशुल्क रूपमा देहाय बमोजिमका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ :-

- (क) सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सेवासहितको सामुदायिक आवास सुविधा विकास गर्न,
- (ख) असहाय बालबालिका तथा परिवारबाट त्यागिएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि आवासको व्यवस्था गर्न,
- (ग) जीवन बीमा, स्वास्थ्य बीमा र दुर्घटना बीमा गराउन,
- (घ) औषधि तथा आवश्यक सहायक सामग्री उपलब्ध गराउन,
- (ङ) तोकिएको आधारमा बेरोजगारी भत्ता, जीवनयापन भत्ता तथा वृद्ध भत्ता उपलब्ध गराउन,
- (च) तोकिएको अवस्थाका अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सहयोगीको लागि भत्ता उपलब्ध गराउन,
- (छ) अपाङ्गता भएका व्यक्तिको विकासका लागि सर्वमान्य ढाँचाको विकास तथा प्रयोगमा सहयोग गर्न,
स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनको लागि "सर्वमान्य ढाँचा (युनिभर्सल डिजाइन)" भन्नाले सबैले अधिकतम हदसम्म प्रयोग गर्न सक्ने उत्पादन, भौतिक संरचना, कार्यक्रम र सेवाको ढाँचा सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले अपाङ्गता भएका व्यक्तिका निश्चित वर्गका लागि प्रयोग गरिने सहायक उपकरणलाई समेत जनाउँछ ।
- (ज) तोकिए बमोजिमका अन्य सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा अपाङ्गताको विविधता, लिङ्ग, उमेर, आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था जस्ता विषयलाई आधार बनाइनेछ ।

३३ सांस्कृतिक अधिकार तथा मनोरञ्जन : नेपाल सरकार तथा स्थानीय तहले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सांस्कृतिक अधिकारको सम्मान गर्न तथा निजलाई मनोरञ्जन सम्बन्धी

(क) बहिरा : असी डेसिबलभन्दा माथिको ध्वनि सुन्न

नसक्ने वा सञ्चारका लागि साङ्केतिक भाषा प्रयोग गर्नुपर्ने व्यक्ति ।

(ख) सुस्तश्रवण : सुन्नलाई श्रवण यन्त्र राख्नुपर्ने वा पैसठीदेखि असी

डेसिबलसम्मको ध्वनि सुन्न सक्ने व्यक्ति ।

४. श्रवण दृष्टिविहीन अपाङ्गता: सुनाइ सम्बन्धी र दृष्टिसम्बन्धी दुवै अपाङ्गता भएको वा दुईवटा इन्द्रिय सम्बन्धी अपाङ्गताको संयुक्त अन्तरक्रिया रहेको व्यक्ति ।
५. स्वर र बोलाइ सम्बन्धी अपाङ्गता : स्वर र बोलाइ सम्बन्धी अङ्गमा उत्पन्न कार्यगत सीमितताका कारण तथा बोल्दा स्वरको उतार चढावमा कठिनाइ, बोली स्पष्ट नहुने, बोल्दा शब्द वा अक्षर दोहोर्‍याउने व्यक्ति ।
६. मानसिक वा मनोसामाजिक अपाङ्गता : मस्तिष्क र मानसिक अङ्गमा आएको समस्या तथा सचेतना, अभिमुखीकरण, स्फूर्ति, स्मरणशक्ति, भाषा, गणनाजस्ता बौद्धिक कार्य सम्पादनका सन्दर्भमा आउने समस्याको कारणले उमेर र परिस्थिति अनुसार व्यवहार गर्न समस्या हुने अवस्थाको व्यक्ति ।
७. बौद्धिक अपाङ्गता : उमेरको वृद्धिसँगै बौद्धिक सचेतनाको विकास हुन नसकी बौद्धिक विकास नभएका कारणले उमेर वा वातावरणमा सापेक्ष क्रियाकलाप गर्न समस्या हुने अवस्थाको व्यक्ति । (जस्तो : डाउन्स सिन्ड्रोम समेत)
८. अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफिलिया) सम्बन्धी अपाङ्गता : अनुवंशीय असरका कारण रगतमा हुने फ्याक्टरमा विचलन आई रगत जम्ने कार्यमा समस्या उत्पन्न हुने शारीरिक अवस्थाको व्यक्ति ।
९. अटिज्म सम्बन्धी अपाङ्गता : जन्मजात नशा वा तन्तुको विकास र सोको कार्यमा आएको समस्या भएको व्यक्ति । (जस्तो : सञ्चार गर्न, सामान्य सामाजिक नियम बुझ्न र प्रयोग गर्न कठिनाई हुने तथा उमेरको विकाससँगै सामान्य व्यवहार नदेखाउनु, अस्वभाविक प्रतिक्रिया देखाउनु, एउटै क्रिया लगातार दोहोर्‍याइरहनु, अरूसँग घुलमिल नहुनु वा तीव्र प्रतिक्रिया गर्ने व्यक्ति)
१०. बहुअपाङ्गता : एउटै व्यक्तिमा माथि उल्लिखित दुई वा दुईभन्दा बढी प्रकारका अपाङ्गताको समस्या भएको व्यक्ति । (जस्तै: मस्तिष्क पक्षघात आदि)